

Tài Liệu Ôn Thi Học Sinh Giỏi Môn Ngữ Văn Lớp 10

Đề bài : "Lời thơ dân gian không những sẽ bước đầu cho ta làm quen với tâm tư tình cảm của đồng bào ta xưa kia mà đồng thời sẽ còn giúp ta học được những cách nói năng tài tình chính xác. Theo tôi, đối với một người Việt Nam mà thiếu những kiến thức này thì có thể xem như là thiếu một trong những điều cơ bản."

(Hoài Thanh, Một vài suy nghĩ về ca dao, Báo Văn nghệ, số 1,2-1-1982)

Qua một số bài ca dao đã học, đã đọc, anh (chị) hãy giải thích và làm sáng tỏ ý kiến trên

Hướng dẫn :

1. **Dẫn dắt, giới thiệu ý kiến**
2. **Giải thích ý kiến của Hoài Thanh**

+Lời thơ dân gian

-Trong văn học dân gian có rất nhiều thể loại tập trung thể hiện đời sống của người dân xưa.

-Trong đó, ca dao là thể loại trữ tình bằng văn vần, diễn tả đời sống nội tâm của con người. Nói cách khác, ca dao là thơ trữ tình dân gian truyền thống.

-Lời thơ dân gian là nói đến ca dao

+Làm quen với tâm tư tình cảm của đồng bào ta xưa kia

-Ca dao là tiếng nói tâm hồn sâu lắng, tha thiết của đồng bào ta xưa kia.

-Trong ca dao, tất cả những nỗi niềm cảm xúc của nhân dân ta đều được bộc lộ. Đó là tiếng nói của tình yêu đôi lứa, là những lời than thân trách phận, là tiếng cười vừa hài hước, vừa sâu cay, là mơ ước, là hi vọng, chờ đợi...

-Đọc và tìm hiểu ca dao, người đọc sẽ cảm nhận được tất cả những cung bậc cảm xúc đó trong đời sống tinh thần của người xưa.

+Học được cách nói năng tài tình, chính xác

-Trong văn học dân gian cũng như trong ca dao ngôn ngữ được sử dụng chủ yếu là lời ăn tiếng nói hàng ngày giản dị, nôm na của những người lao động.

-Song cách nói năng ấy không phải không tài tình chính xác. Đó là cách nói xa vời, bay bổng khi thể hiện một tình yêu thầm kín, là cách nói đầy hình ảnh khi bộc bạch tâm trạng xót xa cho thân phận nghèo, là cách nói hóm hỉnh khi giễu cợt, đả kích...

-Cách nói năng đó đã giúp người đọc ca dao có thêm những kinh nghiệm quý báu trong việc sử dụng ngôn ngữ dân tộc.

+Thiếu một trong những điều cơ bản

-Điều cơ bản: điều cốt lõi, không thể không có

-Văn học dân gian Việt Nam nói chung và ca dao Việt Nam nói riêng là kho tàng quý báu chứa đựng những nét đẹp truyền thống của văn hóa dân tộc Việt Nam, là cội nguồn của sự hình thành và phát triển đời sống tinh thần của mỗi con người Việt Nam.

-Đến với văn học dân gian, đến với ca dao, mỗi người Việt Nam sẽ được đến với đời sống của chính ông cha, tổ tiên mình. Đó là nền tảng cơ bản cho sự phát triển mỗi nhân cách.

* Nội dung của cả ý kiến: Hoài Thanh khẳng định: Ca dao Việt Nam. không chỉ giúp mỗi người Việt Nam hiểu được đời sống tinh thần phong phú, đẹp đẽ của cha ông mình xưa kia mà còn giúp họ có thêm những cách nói năng giản dị mà chính xác, tài tình khi sử dụng ngôn ngữ dân tộc. Đó là những kiến thức cốt lõi không thể thiếu để mỗi con người Việt Nam tự phát triển mình.

3. Làm sáng tỏ ý kiến

3.1. Ca dao thể hiện tâm tư tình cảm của đồng bào ta xưa

- Tình yêu thiên nhiên
- Tình cảm gia đình: tình cảm của con cái đối với cha mẹ, tình cảm vợ chồng, tình cảm anh em...
- Tình yêu đôi lứa: Khát vọng hạnh phúc, hôn nhân. Nỗi nhớ nhung da diết. Tấm lòng thủy chung, son sắt
- Tiếng nói than thân: Xót xa cho thân phận người phụ nữ phải sống phụ thuộc, không được quyết định hạnh phúc của mình. Lo lắng hạnh phúc tan vỡ do những rào cản của xã hội và sự mong manh của tình yêu. Đau đớn trước thân phận nhỏ mọn và khát vọng một tâm hồn trong sạch, cao đẹp
- Tiếng cười hài hước: cười để giải trí; cười để chế giễu, tố cáo (Với từng biểu hiện, học sinh đưa dẫn chứng phân tích và chứng minh)

3.2. Ca dao giúp học được cách nói năng tài tình chính xác

- Tài tình:

-Ngôn ngữ trong ca dao vốn giản dị, mộc mạc, đời thường nhưng ” cũng rất tinh tế, giàu hình ảnh

– Hình ảnh thơ đẹp, giàu sức gợi: dải lụa đào, cầu dải yếm, mười tay...

-Biện pháp tu từ nghệ thuật: so sánh, nhân hoá, ẩn dụ, điệp, đối...

+Chính xác: Ngôn ngữ phù hợp, hiệu quả trong việc diễn tả những cung bậc khác nhau của tâm tư, tình cảm

-Ca dao tình yêu: Ngôn ngữ nhẹ nhàng, bay bổng, đầy tâm trạng

-Ca dao than thân: Ngôn ngữ lắng đọng, day dứt

-Ca dao hài hước: Ngôn ngữ hóm hỉnh, giễu cợt, đả kích với việc tạo ra những hình ảnh đối lập, gây cười

(Với từng biểu hiện, học sinh đưa dẫn chứng phân tích và chứng minh)

4. **Đánh giá chung**

-Ý kiến đánh giá của Hoài Thanh vừa nêu được những nét đẹp của ca dao vừa khẳng định được ý nghĩa của ca dao trong đời sống tinh thần của người dân Việt Nam.

Từ ý kiến đó, người đọc càng thêm yêu quý, trân trọng kho tàng ca dao và có cái nhìn đúng đắn về vị trí của nó trong văn học dân tộc và trong đời sống

Đề thi học sinh giỏi về Truyện Kiều- Nguyễn Du

Đề 1:Khi bàn đến ngôn ngữ Truyện Kiều , trong bài Nguyễn Du , một nghệ sĩ lớn , Hoài Thanh có viết :

“Người đọc xưa nay vẫn xem truyện Kiều như một hòn ngọc quý cơ hồ không thể thay đổi , thêm bớt một tí gì , như một tiếng đàn lạ gần như không một lần nào lỡ nhịp ngang cung” .

Anh/chị hiểu ý kiến trên như thế nào? Hãy cho thấy tài năng ngôn ngữ của Nguyễn Du qua một số câu thơ trong Truyện Kiều .

1.Giải thích ý kiến của Hoài Thanh

Ý kiến của Hoài Thanh đã đánh giá rất cao về tài nghệ của Nguyễn Du trong việc sử dụng ngôn ngữ Truyện Kiều :

-Ngôn ngữ vừa được chọn lọc một cách chính xác đến mức không thể thay đổi, thêm bớt , vừa gọt giũa hoàn thiện đến mức như những hòn ngọc quý .

-Ngôn ngữ Truyện Kiều phong phú, sáng tạo như “*tiếng đàn lạ*” và thật đặc biệt “*lạ*” nhưng không có trường hợp nào vụng về như “*tiếng đàn lỡ nhịp ngang cung*”

2.Chứng minh tài sử dụng ngôn ngữ của Nguyễn Du trong Truyện Kiều

(chọn một số dẫn chứng phân tích để chứng minh)

-Nghệ thuật khắc họa tính cách nhân vật qua vài nét miêu tả ngoại hình , lời nói... của Thúy Vân , Thúy Kiều, Mã Giám Sinh , Hoạn Thư , Từ Hải

-Nghệ thuật miêu tả tâm trạng Thúy Kiều

-Nghệ thuật tả cảnh

3.Mở rộng : lí giải nguyên nhân thành công của Nguyễn Du

-Nguyễn Du đã học tập , trau dồi và vận dụng sáng tạo lời ăn tiếng nói của nhân dân (vận dụng nhiều thành ngữ , tục ngữ , ca dao)

-Tinh thần dân tộc , tình yêu tiếng Việt và quan trọng hơn là tài năng nghệ thuật qua quá trình khổ luyện của Nguyễn Du

Đề 2 :

Nhận xét về Truyện Kiều , Mộng Liên Đường chủ nhân nói :

Tổ Như dụng tâm đã khổ , tự sự đã khéo , tả cảnh đã hết , đàm tình đã thiết , nếu không phải con mắt trông thấu sáu cõi , tấm lòng nghĩ suốt cả nghìn đời thì không tài nào có được bút lực ấy .

Anh /chị hãy bình luận ý kiến trên .

1.Giải thích

-Lời bàn của Mộng Liên Đường đã nêu được một cách khái quát nhất tài năng sáng tạo của Nguyễn Du cũng toàn bộ giá trị của tác phẩm Truyện Kiều . Truyện Kiều –có thể coi là “*đắt dụng võ*” của ND . Người ta có thể bắt gặp trong Truyện Kiều cả sự “*dụng công đã khổ*” , đó là sự công phu , tâm huyết của Nguyễn Du , “*tự sự đã khéo , tả cảnh đã hết , đàm tình đã thiết*” là tài năng nghệ thuật ở mọi phương diện đều đạt đến độ xuất sắc. Và hiển hiện trong mỗi lời văn câu chữ là “*con mắt trông thấu sáu cõi , tấm lòng nghĩ suốt cả nghìn đời*” , đó là cách nhìn có tầm bao quát rộng lớn , mang tầm tư tưởng triết học . Và một khi đã có con mắt ấy thì sẽ có tấm lòng lưu luyến , lo lắng , đầy yêu thương không chỉ dừng lại ở một lớp người , một thời đại mà trải muôn người , ở muôn đời .

-Lời bàn của Mộng Liên Đường là lời khẳng định hùng hồn nhất và cũng là minh chứng rõ ràng nhất cho tài năng bậc thầy của một thiên tài văn học –Nguyễn Du .

2.Chứng minh

a.”Tổ Như dụng tâm đã khổ”

-Nói đến TK là phải nói đến quá trình khổ công rèn luyện , gọt giũa ngòi bút để cho ra đời một áng văn chương tuyệt tác của nhân loại . Nhưng ý kiến của Mộng Liên Đường đề cập đến nỗi khổ của Nguyễn Du ở đây là “*dụng tâm*” , tức là làm thế nào để đưa chữ “*tâm*” vào tác phẩm của mình , đưa tấm lòng mình vào những dòng thơ . Bởi vì , hơn ai hết , Nguyễn Du rất coi trọng chữ tài nhưng cũng hết mực ca ngợi chữ tâm . ND đã khẳng định :

Chữ tâm kia mới bằng ba chữ tài .

-Chính vì vậy , chữ tâm của ông dào dạt trên những trang giấy . Có lẽ vì vậy mà trong Truyện Kiều chữ “*lòng*” xuất hiện với một số lượng lớn :

+Đó là nỗi cảm thương của Kiều trước mộ Đạm Tiên:

Lòng đau sẵn mới thương tâm

+Đó cũng là cái tình Kiều đem ra đền đáp Kim Trọng :

“Lấy lòng gọi chút ra đây tạ lòng”

“Để lòng thì phụ tấm lòng với ai”

+Nhưng cũng có những tiếng lòng khiến người ta mĩa mai , ghê tởm . Đó là tiếng lòng thốt ra từ bọn buôn thịt bán người , từ những Tú Bà , Sở Khanh . Chúng thốt ra những lời ngon ngọt nhưng lại giương vuốt nhe răng làm hại bao người :

“Phải điều lòng lại rồi lòng mà thôi”

“Lòng này ai tỏ cho ta hồi lòng”

àNguyễn Du đặt tiếng lòng vào miệng những bậc tài hoa như Kim Trọng , Thúy Kiều nhưng cũng để nó thốt ra từ những kẻ xấu xa , nham hiểm như Tú Bà , Sở Khanh. Đó là dụng ý nghệ

thuật của ông khi muốn lột tả sắc thái biểu cảm của chữ tâm . Chữ tâm trong sáng biểu hiện cho tấm lòng lương thiện cao cả của con người nhưng cũng có khi chữ tâm bị bôi bẩn , như nhuộm trong tay bọn vô lại .

-Có thể nói Truyện Kiều là tiểu thuyết của chữ tâm . Thúy Kiều chinh phục được người đọc không chỉ bởi “*Sắc đành đòi một , tài đành họa hai*” mà còn bởi chữ tâm sáng chói nơi nàng . Đó là tấm lòng trinh bạch , là nghĩa khí , là sự khoan dung của nàng . Chữ tâm trải suốt cuộc đời nàng . Vì chữ tâm mà Kiều khóc thương Đạm Tiên , vì chữ tâm mà bán mình chuộc cha , trả nghĩa cho Kim Trọng . Vì chữ tâm mà Kiều tha bổng Hoạn Thư , khuyên Từ Hải ra hàng và cuối cùng vì chữ tâm mà Kiều tìm đến cái chết trên sông Tiền Đường . Hình tượng Thúy Kiều đã đi vào lòng người đọc với một cái tâm như thế .

-Ở những nhà văn chân chính xưa nay , tâm bao giờ cũng là cái gốc . Tài và trí chỉ là cành , là ngọn . Người nghệ sĩ phải vui niềm vui của con người , đau cùng nỗi đau của con người , phải khóc , phải cười , phải trăn trở cùng con người . Soi vào Truyện Kiều, ta nhận ra tác phẩm thực chất là tiếng lòng của Nguyễn Du . Mỗi một lời , một chữ , một câu trên trang giấy là sự hòa quyện giữa tâm hồn nhà văn với tâm hồn nhân vật . Nguyễn Du dõi theo bước chân của nàng Kiều trên từng chặng đường đời của nàng :

+Khi Kiều ở lầu xanh , ông đau cùng nàng :

Khi tỉnh rượu... xót xa

+Khi Kiều gặp Từ Hải , ông vui mừng , hân hoan trước hạnh phúc của nàng :

Trai anh hùng , gái thuyền quyên

Phỉ nguyên sánh phượng , đẹp duyên cười rồng

+Và chính ông là người thốt lên tiếng kêu đau đớn khi Kiều nhảy xuống sông Tiền Đường tự tử :

Thương thay cũng một kiếp người

Hại thay mang lấy sắc tài mà chi !

àCó thể nói Nguyễn Du đã hóa thân vào nhân vật , vui buồn cùng nhân vật . Đó chính là tấm lòng nhân đạo cao cả của Nguyễn Du .

b. Tự sự đã khéo , tả cảnh đã hết , đàm tình đã thiết là tài năng nghệ thuật ở mọi phương diện đều đạt đến độ xuất sắc

-“**Tự sự đã khéo**”: ở đây tác giả muốn đề cập đến nghệ thuật kể chuyện hấp dẫn của Nguyễn Du .

+Cái khéo của Nguyễn Du là sự biến hóa linh hoạt cách kể , cách dẫn dắt câu chuyện (so sánh với Kim Vân Kiều truyện là một cuốn tiểu thuyết chương hồi , Truyện Kiều của ND là một cuốn truyện thơ) . Vì là truyện thơ Việt Nam nên TK đậm bản sắc dân gian . Đặc biệt , TK đã đưa thể thơ lục bát dân tộc lên tới đỉnh cao . Thể thơ của ND vừa gần gũi , vừa dễ đọc, dễ thuộc , dẫn dắt người đọc vào câu chuyện một cách tự nhiên . Chính vì vậy , bức tranh toàn cảnh về đời sống xã hội , con người trong tác phẩm hiện lên vô cùng chân thực và sống động .